

TEMEL HAKLARIMIZ

İnsan hakları, insanların doğuştan sahip olduğu evrensel nitelikte olan haklardır.

İnsan haklarının temelini, **10 Ocak 1948 tarihli İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi** ile **4 Kasım 1950 tarihli İnsan Hakları Sözleşmesi** oluşturmuştur. Bu beyanname ve sözleşmede yaşama hakkı, kişi

özgürlüğü ve güvenliği, düşünce, din ve vicdan özgürlüğü, ifade özgürlüğüne verilmiştir. Bunlar bizim anayasamızda da yer almaktadır.

Anayasamızın 12. maddesinde **kişiliğine bağlı, dokunulamaz, devredilemez, vazgeçilemez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.** ifadesi yer almaktadır.

Temel haklar bizim anayasamızda da temel hak ve özgürlükler başlığı altında **“Kişi Hakları”, “Sosyal ve Ekonomik Haklar”, “Siyasi Haklar”** olarak üç grupta ele alınmıştır:

Kişi Hakları

1. Yaşama hakkı,
  2. Kişi dokunulmazlığı,
  3. Kişi hürriyeti ve güvenliği
  4. Özel hayatın gizliliği ve korunması
  5. Yerleşme ve seyahat hürriyeti
  6. Din ve vicdan hürriyeti.
  7. Düşünce ve kanaat hürriyeti
  8. Bilim ve sanat hürriyeti,
  9. Basın ve yayınlara ilgili hürriyetler
1. Toplantı hak ve hürriyeti
  2. Mülkiyet hakkı,
  3. Hak arama hürriyeti.
  4. Temel hak ve hürriyetlerin korunması

Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler

1. Ailenin korunması,
2. Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi,
3. Çalışma ile ilgili haklar,
4. Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt
5. Ücrette adalet sağlanması,
6. Sağlık, çevre ve konut hakkı,
7. Gençliğin korunması ve spor hakkı,
8. Sosyal güvenlik hakları,
9. Tüketici hakları,
10. Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması

Siyasi Haklar ve Ödevler

1. Türk vatandaşlığı,
2. Seçme, seçilme, siyasi faaliyetlerde bulunma hakları,
3. Kamu hizmetine girme hakkı,
4. Dilekçe hakkı

Yaşama Hakkı

- İnsanın en temel hakkı yaşamaktır. Temel hak ve özgürlüklerin uygulanması öncelikle yaşama hakkına bağlıdır. Herkes bir diğerinin yaşama hakkına saygı göstermelidir.
- Yaşama hakkı bütün hakların temelinde olduğu için hiçbir şekilde engellenemez.

Kişi Dokunulmazlığı Hakkı

- Kişinin hem beden hem ruh bütünlüğüne, dokunulmamasını ve kimseye işkence yapılamayacağını ifade eder. Bu hak, kişinin yaşamasını ve vücut bütünlüğünü güvence altına almaktadır.

Özel Hayatın Gizliliği

- Kişilerin özel yaşamı da devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Anayasamızın 20. maddesinde **“Herkes özel yaşamına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir.”** ifadesi yer almaktadır.

Konut Dokunulmazlığı

- Herkes evinde ailesi ile birlikte rahatsız edilmeden bir yaşam sürme hakkına sahiptir. Anayasamızın 21. maddesinde, **“Kimsenin konutuna dokunulamaz. Kanuna bağlı hâkim kararı olmadıkça; gecikmesinde sakınca bulunan hallerde de kanunla yetkili kılınan merciin emri bulunmadıkça, kimsenin konutuna girilemez, arama yapılamaz ve buradaki eşyaya el konulamaz.”** ifadesi yer almaktadır.

Eğitim Hakkı

- İnsanların en önemli özelliklerinden birisi de eğitilebilen bir varlık olmasıdır. İnsanın bu özelliğinin geliştirilmesi eğitim hakkının olmasına bağlıdır. Hiç kimse eğitim hakkından yoksun bırakılamaz.
- Anayasamızın 42. maddesinde, **“Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakı”** ifadesi yer almaktadır. Eğitim ve öğretim ülkemizde Atatürk İlke ve İnkılaplarına göre düzenlenir. Bu esaslara aykırı eğitim ve öğretim yerleri açılamaz.

Sağlık Hakkı

- Sağlık hakkı, insanların temel haklarından biridir. İnsanların sağlıklı yaşayabilmeleri için, öncelikle koruyucu önlemlerin alınması

Dilekçe Hakkı

- Demokratik bir devletin vatandaşlarına tanıdığı haklardan birisi de dilekçe hakkıdır. Dilekçe hakkı diğer temel haklar gibi anayasa ile güvence altına alınmıştır. Vatandaşlar herhangi bir şekilde hakları ihlal edildiğinde devletin ilgili kurumlarına dilekçe ile başvurabilir.

Seçme ve Seçilme Hakkı

- Seçme, seçilme ve siyasi parti faaliyetlerinde bulunmak

Düşünce, Kanaat ve İfade Özgürlüğü

- Düşünce ve bir konuda karar verebilme insana özgü özelliklerin başında gelir. İnsanın geliştirilebilmesi ve kişilik kazanabilmesi için özgürce düşünebilmesi gerekir.
- Demokrasi ile düşünce ve kanaat özgürlüğü arasında sıkı bir ilişki vardı Anayasamızın 25. maddesinde, **'Herkes düşünce ve kanaat özgürlüğüne sahiptir.'** ifadesi yer almaktadır.

Basın ve Yayın Özgürlüğü

- Basın özgürlüğü, insanların görüşlerini gazete, kitap, dergi ve televizyon gibi araçlarla topluma duyurabilmesini ifade eder. Basın özgürlüğü insanların okul dışında da eğitilmesine imkân sağlar

Din ve Vicdan Özgürlüğü

- Din ve vicdan özgürlüğü kişinin istediği bir dine inanmasını ve ibadetlerini serbestçe yapabilmesini kapsar. Demokratik devletlerde serbestçe kullanılırken baskıcı yönetimlerde ise bu özgürlüğün kullanılması zor olur.

Haberleşme Özgürlüğü

- Haberleşme özgürlüğü kişilerin yakınları, özel veya devlet kuruluşları ile çeşitli yollarla haberleşmesini ifade eder. Kişilerin haberleşmesinde gizlilik esastır Hiç kimsenin telefonları dinlenemez. Ancak devlet, suçun önlenmesi veya ortaya çıkarılması amacıyla yetkili kurumlarıyla telefonları dinleyebilir.

Yerleşme ve Seyahat Özgürlüğü

- Yerleşme ve seyahat özgürlüğü kişinin istediği yerde oturmasını veya seyahat edebilmesini kapsar. Anayasamızın 23. maddesinde, **“Herkes, yerleşme ve seyahat özgürlüğüne sahiptir.”** ifadesi yer almaktadır

Toplantı Hak ve Özgürlüğü

- Bu özgürlük kişilerin toplu halde düşüncelerini açıklamasını ifade eder. Düşünce özgürlüğünün devamı olan bu özgürlük dernek kurma özgürlüğünü de kapsar.
- Bu demokratik hakkın kullanılmasında diğer kişilerin hak ve özgürlüklerine zarar verilmemesi gerekir.

Bilim ve Sanat Özgürlüğü

- Herkes, bilim ve sanatı serbestçe öğrenme ve öğretme hakkına sahiptir. Demokratik devlet, bilim alanında çalışanları teşvik eder. Sanatçıyı Bilimsel çalışmaları teşvik eder.
- Atatürk bu konuyla ilgili olarak, **“Efendiler, hepiniz milletvekili olabilirsiniz, hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat bir sanatçı olamazsınız.”** demiştir.

Temel Haklar ve Hürriyetler Hangi Durumlarda Kullanılamaz?

- Devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü, birlik ve beraberliğini bozmak için kullanılamaz.
- Toplumsal huzuru bozmak; ırk, dil, din, mezhep ya da herhangi başka bir ayırım yapmak için kullanılamaz.
- Temel hakları ve hürriyetleri ortadan kaldırmak amacıyla kullanılamaz.

Özetle; herhangi bir kişi, kurum ya da devlet yetkilisi yukarıdaki maddelerdeki durumları elde etme amacıyla hak iddia edemez.

Peki Temel Haklarımız ve Hürriyetlerimiz Hangi Durumlarda Sınırlandırılabilir?

- MADDE 13.- Temel hak ve hürriyetler, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, millî egemenliğinin, Cumhuriyetin, millî güvenliğinin, kamu düzeninin, genel asayişin, kamu yararının, genel ahlâkın ve genel sağlığın korunması amacı ile ve ayrıca Anayasanın ilgili maddelerinde öngörülen özel sebeplerle, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak kanunla sınırlanabilir.
- Temel hak ve hürriyetlerle ilgili genel ve özel sınırlamalar demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olamaz ve öngörüldükleri amaç dışında kullanılamaz.
- Bu maddede yer alan genel sınırlama sebepleri temel hak ve hürriyetlerin tümü için geçerlidir
- Temel haklarımız ve hürriyetlerimizin birçoğu; savaş hali, olağanüstü hal, sıkıyönetim hali, seferberlik hali gibi özel nedenlerden dolayı sınırlandırılabilir fakat hangi sebep olursa olsun hiçbir şekilde sınırlandırılmayacak haklarımız vardır bu haklara **çekirdek haklar** denir.

Hiçbir Şekilde Dokunulamayacak Haklar (Çekirdek Haklar)

- Yaşama Hakkı
- Din ve Vicdan Hürriyeti
- Düşünceyi ve Kanaatlerini Açıklama Hakkı (Aynı zamanda hiç kimse düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz)